

Juni Daalmans: 'Kaj.' Uitgeverij Forum, Amsterdam 2009. ISBN 9789049200824
<http://kaj.daalmans.nl/> (Kanker/ Leukemie/PO/1)

Soort boek/stijl: Dagboek van Juni Daalmans, vader van Kaj Daalmans van wie hij afscheid moet nemen omdat hij sterft aan kanker (leukemie). Compact geschreven, in een echte dagboekstijl wordt gevolgd wat er van dag tot dag gebeurt, als duidelijk is dat Kaj is uitbehandeld (2004). Juni schreef het boek dan ook op basis van zijn dagboek aantekeningen. Een boek waar je echt voor moet gaan zitten, dat je bij blijft, en als je 'erin zit' maakt dat je menig traantje moet wegpinken, open, reflexief, vanuit het perspectief van Juni geschreven, maar vooral gericht op wat Kaj bezighield.

Over de schrijver: Juni Daalmans (1955) is getrouwd met Irene, die pedagoge is. Zij hebben drie zoons, Jop, Kai en Bo en wonen in Maastricht. Hij werkt als zelfstandig coach en managementtrainer bij Daalmans Organisatieontwikkeling. Juni schreef al een tiental vakpublicaties voordat hij begon aan dit 'monument voor zijn zoon.

Korte beschrijving: Bij de jongste zoon van Juni en Irene Daalmans werd in 2003, Kaj was toen 17, leukemie geconstateerd. Hij werd behandeld en nam de draad van zijn leven weer op. Maar na zeven maanden, op 13 april 2004, blijkt de kanker terug te zijn en Kaj uitbehandeld met het perspectief op nog een paar weken tot een paar maanden leven. Vanaf 14 april 2004, paaszondag, beschrijft Juni in dit boek welke impact dat heeft op het leven van Kaj, zijn familie en zijn omgeving. Kaj besluit namelijk geen zware behandelingen meer te willen, alleen maar palliatieve zorg en uit het leven te persen wat er nog in zit. Hij wil o.a. het geld van zijn spaarrekening gebruiken om voor een aantal familieleden wat te kopen en voor zichzelf een kluisje. Hij wil 'die ene leraar nog op zijn bek slaan, een canastatoernooi winnen, agentje pesten, een paar overtredingen begaan, blowen en op de hangplek hangen met veel vrienden. Juni beschrijft hoe Kaj in de periode die volgt gedragen wordt door zijn familie, vriendin Aimee en vele vrienden. Waar nodig proberen die samen met hem zijn wensen waar te maken. Hij beschrijft Kaj's karakter en neemt ons mee in de wereld van zijn zoon door die vanuit zijn positie te beschrijven. Juni ziet hoe Kaj lange dagen maakt totdat het echt niet meer kan, daarbij gebruik makend van medicatie en behandelingen die dat mogelijk maken. Hij onderneemt veel met zijn vriendin en vrienden, bezoekt een casino met zijn broers, maakt een zeiltocht, crosst op zijn aangepaste brommer, rookt jointjes en gaat ook wiet verkopen, zit vaak in een koffieshop waar ze ook rekening houden met zijn beperkingen.

Daarnaast beschrijft Juni wat het hem doet, hoe hij zijn werk niet meer heeft uit kunnen voeren, zijn verdriet en dat van Irene. Hij beschrijft hoe het dagelijkse leven thuis gericht is op deze laatste periode van Kaj, en hoe hij zelf met zijn zoon omgaat. Natuurlijk zijn er daarbij ervaringen en terugval. Juni vertelt met enige reflectie hoe hij ermee om probeert te gaan, wat het met hem doet, hoe hij zijn zoon ziet en hoe hij reageert op het handelen van zijn zoon, zijn relatie en hoe lang het duurde voordat hij en ook Kaj de dood niet meer ontkenden. Bijna tot aan zijn dood. Maar toen was het ook meteen duidelijk en goed. De beschrijving van het sterven op 12 juli 2004 en de begrafenis op 16 juli 2004 zijn zo ontroerend dat die door iedereen zelf maar gelezen moeten worden.

Wat viel op: Wat mij opviel waren de gedetailleerde beschrijvingen van gebeurtenissen op een dag. Ook valt op hoe open Juni is over de contacten die hij

heeft met Kaj en wat voor contact hij als vader gedurende die periode nog meer zou willen hebben gehad. Hoe jaloers hij af en toe kon zijn op contacten van anderen, terwijl hij dat ook meteen kan relativiseren, omdat de relatie met zijn zoon goed is; Kaj wil thuis sterven.

Opvallend vind ik ook Kaj's aversie voor mensen die bij zijn ouders langskomen omdat ze het slechte nieuws hebben gehoord en daarover willen praten. Daar houdt hij niet van, dan is hij na een hand te hebben gegeven snel vertrokken. Ik vind dat erg begrijpelijk, omdat als het restant van zijn leven zou hebben bestaan uit dit soort gesprekken zijn energie daarin zou zijn gaan zitten, terwijl hij nog een aantal andere zaken had te voltooien. Kaj hield niet van het aapjes kijken dat meer chronisch zieken verafschuwen en waar hij in een snelkookpanversie mee te maken kreeg. Natuurlijk is er behoefte aan enige steun, maar welke en hoe je die het beste kunt krijgen is een discussie waard. Kaj vond die in ieder geval genoeg bij de mensen om hem heen. Ook de manier waarop Irene, Bo en Jop met de situatie omgaan is ontroerend en indrukwekkend. Ze geven elkaar ruimte, stijgen over hun eigen besognes en wensen heen om één ding goed te doen: de laatste periode van Kaj's leven zo te maken dat die goed is. Voor iedereen, en dus ook voor hen, ook al is er dan voor elk ander familielid niet zoveel aandacht. Dat wordt wel gezien, maar gelaten omdat het even niet anders is. En de omgeving van Kaj wordt mooi beschreven; zijn wereld, zijn vrienden en niet te vergeten zijn vriendin zijn belangrijk, krijgen en nemen alle ruimte. Natuurlijk maakt de laatste periode rond het sterven van Kaj indruk. Niet alleen zullen vele lezers die iemand hebben verloren een aantal zaken herkennen en steun vinden. Het is ook mooi en goed om te lezen dat een afscheid wordt gemaakt waarin de hoofdpersoon, Kaj (of Kay) ook echt de hoofdpersoon is: alle personen die iets voor hem hebben betekend worden uitgenodigd om op verschillende manieren een bijdrage te leveren aan het afscheid. Een mooi boek. Het geeft samen met boeken van andere patiënten, zoals dat van Maarten van der Weijden, of Tim schoonhoven een completer beeld

Citaten: Pag. 18: 'Ken je iemand met een ziekteverloop als dat van Kaj, die deze behandeling heeft overleefd?' vraagt Irene. Dokter Janschen zegt niets. Het is een stilte van seconden, maar het lijkt wel uren te duren. 'Helemaal niet?' vraagt Irene. 'Dan weet ik wel wat ik wil,' zegt Kaj, die voor het eerst zijn mond opendoet. 'Dan pakken we nu de boel in en ga ik naar huis.' Ik schrik en voel een rare golf door mijn lichaam gaan. Van de snelheid van zijn keuze en van de strekking van zijn woorden. Beseft hij wel wat hij zegt nu? '

Pag.61: 'Het valt op dat we onderling steeds minder over de dood spreken en al helemaal niet meer met Kaj erbij. Zelf heeft hij het er ook niet meer over. Hij kiest ervoor zich helemaal op het leven te richten. (..) Later op de dag valt Kaj binnen met de boodschappen. Tot mijn verbazing krijg ik een fles Glenfeddich van achttien jaar. 'Voor het maken van mijn nieuwe woonkamer,' zegt hij erbij.

Pag.84: 'Tot nu toe heb ik in dit schrijven vooral trachten te registreren: wat gebeurt er en welke associaties roept dit op? Blijkbaar begint de situatie enigszins te wennen waardoor de behoefte om de dagelijkse details vast te leggen niet zo groot meer is. Is het nog interessant om te weten wat Kaj op een dag gedaan heeft? Enerzijds wel, want

anders zal ik het vergeten, maar anderzijds ontbreekt er iets. De beleving, het emotionele proces waarin ik verzeild ben geraakt, is moeilijk te beschrijven. Daarom beleef ik nu minder plezier aan het schrijven. Ik schrijf wel, maar ik heb het gevoel dat ik niet kan beschrijven wat de essentie is, waar het echt om draait.'

Pag. 267: 'Binnen een half uur is Aimée er. Ze heeft een vriendinnetje meegenomen. Slim van haar; ze mobiliseert haar eigen steun.(...) Ze gaat naast Kaj liggen en houdt hem vast. Kaj gebaart dat het tijd is dat we vertrekken; ze willen alleen zijn. (...) Ik hoor Kaj nog brabbelen: 'Kan niet praten, hou van jou.' (..) Ik gluur even naar binnen en zie ze daar met zijn tweeën liggen. Aimée streelt hem. Het is een indrukwekkend tafereel. Na een half uur neemt ze afscheid.'

Recensie: Anja Schüller (26-10-2009 www.leefwijzer.nl) : 'Het is een ontroerend document van een intense tijd, waarin hij ziet hoe zijn zoon nog alles uit het leven perst wat erin zit: 'chillen', agentje pesten, een coffeeshop openen. Juni's dagboek is niet alleen een ode aan vriendschap als belangrijkste medicijn, bovenal is het een menselijke wirwar van gedachten, overpeinzingen en levensfilosofie, van hoop en wanhoop en de uiteindelijke acceptatie van een zachte dood. Juni's laatste wens was een afscheidsbrief, maar Kaj was alleen nog maar bezig met leven en daarin was geen plaats voor een vaarwel.'

website reacties (zie <http://kaj.daalmans.nl/>) : Wat een indrukwekkend boek! Heb nooit eerder een boek in een keer uitgelezen, gewoon omdat ik niet kon stoppen. Zeer emotioneel ook. Maar bovenal is dit boek een monument, testament, van hoe iemand op zeer eigen wijze met deze ziekte om weet te gaan. Al zal dat voor jullie naasten niet altijd even makkelijk geweest zijn. Alles uit het leven halen wat er te leven valt, zelfs als dat betekent dat je je alles wat met het naderende einde te maken heeft "wegstopt". Een compliment ook voor de schrijver, om op zo'n indrukwekkende wijze anderen te laten delen in vreugde en verdriet. Bewonderenswaardig.

CHAPEAU!